

TARIM ÜRÜNLERİNİN GÜMRÜK BİRLİĞİ KAPSAMINA ALINMASI DURUMUNDA PAMUK VE TEKSTİL SEKTÖRÜ ÜZERİNDE YARATACAĞI ETKİLER: BİR GENEL DENGE ANALİZİ*

Osman Orkan ÖZER¹, Ahmet ÖZÇELİK²

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) arasında 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Birliği (GB) Anlaşmasının tarım ürünlerini de kapsaması durumunda pamuk ve tekstil sektörü üzerine yaratacağı etkileri GTAP (Global Trade Analysis Project) modeli yardımıyla belirlenmesini amaçlanmıştır. Analiz aşamasında GTAP veri tabanında yer alan 8 ülke-bölge ile 10 sektör çalışma kapsamına alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre, Türkiye'nin lif bitkilerinde dış ticaretinde (-6.72 milyon dolar) bir azalma beklenmekte olup, buna bağlı olarak da tekstil sektöründe (-12.65 milyon dolar) bir gerileme oluşacağı hesaplanmıştır. Türkiye'nin GB'ne tam entegrasyonunun gerçekleşmesi durumunda 490 milyon dolarlık bir refah artışı sağlayacağı tahmin edilmiştir. Buna karşılık AB ülkelerinde toplamda 323.55 milyon dolarlık bir kayıp oluşacağı hesaplanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Gümrük Birliği, Tekstil ve Pamuk Sektörü, GTAP modeli

The Impacts of a Complete Customs Union in Agriculture on Cotton and Textile Sector: A General Equilibrium Analysis

ABSTRACT

This study aims to examine the impacts of the Customs Union agreement, which came into force in 1996, on cotton and textile sector in the case it includes full integration in agriculture utilizing the GTAP (Global Trade Analysis Project) model. For this reason, the data used for GTAP analysis have been collected from the GTAP database including 8 countries and 10 sectors. According to the results, Turkey's foreign trade in plant-based fibers (-6.72 million dollars) is being expected to decrease, and it was estimated that a loss in trade occurs in the textile sector (-12.65 million dollars). Turkey gains \$ 490 million in welfare when the complete Customs Union agreement is realized. However, it was found that the EU countries will suffer a welfare loss amounting to 323.55 million U.S. dollars.

Keywords: Customs Union, Textile and Cotton Sector, GTAP model

1.GİRİŞ

Pamuk, yetiştirme koşulları ve yapısı nedeniyle sadece belirli bölgelerde yetiştirilebilmektedir. Pamuk yıllardır lif üretiminde kullanılmaktadır. Özellikle Sanayi Devrimiyle tekstil hammaddesi olarak sanayiye yoğun olarak kullanılmaya başlamıştır.

Pamuk ihracatında 2005 yılı dikkate alındığında ABD'yi sırasıyla Avustralya %7.31, Hindistan %7.29, Özbekistan %6.90 ve Brezilya %4.77 izlemektedir. Türkiye 1970'li yıllarda %7.74 oranıyla pamuk ihracatında dünya ticaretinde yer alırken, 1990 sonrasında tekstil sanayinde yaşanan gelişmelere paralel olarak hızla bir gerileme yaşamaya başlamıştır. 2005 yılında Türkiye'nin pamuk ihracatı %0.47 oranına kadar gerilemiştir. Çin 2005 yılında %23.10 ile dünyanın en büyük pamuk üreticisi ülke olmasına karşın, ürettiği pamuğun sadece %0.08'ini ihraç etmiştir. Buna karşılık ABD ürettiği pamuğun büyük bir kısmını ihraç etmektedir (Anonymous, 2008).

Dünya pamuk ithalatında 2005 yılı değerleri incelendiğinde, ilk sırayı %35.99'la Çin yer

almaktadır. Bunu sırasıyla Türkiye %9.81, AB-27 %8.05, Endonezya %5.76, Pakistan %4.91 ve Meksika %4.90 takip etmektedir. 1970 yılından 2005 yılına kadar olan değişim incelendiğinde AB önemli bir ihracatçı ülke iken, önemini sürekli kaybederek payı %10 seviyesinin altına düşmüştür (Anonymous 2008). AB ülkelerinin günümüzde, Türkiye'nin 1995 yılında Gümrük Birliğine tam üyeliğinin gerçekleşmesi, Türkiye ve Çin tekstil üretimiyle rekabet gücünü kaybetmesi sonucu, pamuk ithalatından uzaklaşarak, tekstil üretimlerini azalttıklarından söylenebilir. AB ülkeleri içinde sadece pamuk üretiminde bulunan ülkelerin Yunanistan, İspanya, Portekiz ve Bulgaristan'ın olması nedeniyle AB ülkelerinin pamuk tüketimini karşılayacak düzeyden uzak kaldığı görülmektedir. Bu ülkeler içinde özellikle Yunanistan ihracata yönelik üretim yapmaktadır.

Türkiye, dünya pamuk ticareti içinde ortaya çıkan gelişmelerden en fazla etkilenen ülke konumundadır. Dünyanın yedinci pamuk üreticisi olmasına rağmen Türkiye, tekstil sanayinde 90'lı

* Prof. Dr. Ahmet Özçelik yöneticiliğinde Doktora Öğrencisi Osman Orkan Özer tarafından Ankara Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsünde yapılan "Pamuk Üretimi, Satış Fiyatı Stratejileri ve Piyasanın Gelecekteki Durumu: Aydın İli Örneği" konulu Doktora tezinin bir kısmından özetlenmiştir.

¹Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, AYDIN.

²Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, ANKARA.

yıllarda yaşanan hızlı gelişme neticesinde dünyanın en önemli pamuk dış alımını yapan ülke durumuna yükselmiştir. Türkiye'de pamuk üretimi ve tekstil sanayi, ekonomi içinde üretim konumu açısından vazgeçilmesi zor olan üretim grupları haline gelmiştir.

Günümüzde dış ticarete liberalleşme ile Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), özellikle dış ticaretteki engellerin ve iç desteklerin azaltılması konusunda çalışmalarını sürdürmektedir. DTÖ, üye ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre belirlenen dönemlerin sonunda, her türlü ihracat sübvansiyonlarını kaldırmalarını kararlaştırılmıştır. Buna göre gelişmiş ülkelerin ihracat sübvansiyonlarını 2013 yılı sonuna kadar kaldırmaları öngörülürken, gelişmekte olan ülkeler için ise bu sürenin 2016 yılı sonu olması kararlaştırılmıştır (WTO 2009). Günümüzde pamuk ve tekstil sektörü için ülkelerin uyguladığı Gümrük Vergilerinin düşürülmesi ya da sıfırlanması konusunda yoğun çalışmalar ve anlaşmalar devam etmektedir.

Türkiye'nin, Avrupa Birliği ile ilişkilerinin neredeyse yarım asırlık bir geçmişi vardır. Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun 1958 yılında kurulmasından kısa bir süre sonra Temmuz 1959'da topluluğa tam üye olmak için başvurmuştur. Tam üyelik başvurumuza o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) tarafından, Türkiye'nin kalkınma düzeyinin, tam üyeliğin gereklerini yerine getirmeye yeterli olmadığı cevabı verilmiş ve tam üyelik koşulları gerçekleşinceye kadar geçerli olacak bir ortaklık anlaşması imzalanması önerilmiştir. Bu anlaşma 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan ve AB ile Türkiye arasındaki ilk anlaşma olan "Ankara Anlaşması"dır (DTM 2009).

Türkiye'nin 14 Nisan 1987 tarihinde yaptığı tam üyelik başvurusu sonrasında taraflar arasında teknik ve siyasi platformda yürütülen görüşmelerin sonuçları, Gümrük Birliği'nin (GB) tamamlanması ve sürdürülmesi için gerekli koşulları belirleyen bir "Gümrük Birliği Kararı" altında toplanarak, Türkiye-AET Ortaklık Konseyi'nin 6 Mart 1995 tarihli toplantısında kabul edilmiştir (ABGS 2009).

Gümrük Birliği, en genel ifadeyle, taraflar arasındaki ticarete mevcut gümrük vergileri, eş etkili vergiler ve miktar kısıtlamalarıyla, her türlü eş etkili tedbirin kaldırıldığı ve ayrıca, birlik dışında kalan üçüncü ülkelere yönelik olarak da, ortak gümrük tarifelerinin uygulandığı bir ekonomik entegrasyon çeşidi olarak tanımlanmaktadır (ABGS 2009).

GB'nin 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmesiyle, Türkiye'nin dış ticaretinin yönü farklı bir durum almıştır. Bunun yanında özellikle Dünya Ticaret Örgütü ekseninde Avrupa Birliği'nin dış ülkelere karşı tekstil ve pamuk ürünleri ithalatında Gümrük Vergilerini sıfırlaması sonucu, Türkiye'nin tarımsal ürünlerini GB dışında tutan 1996 yılı anlaşması pamuk ürünü için geçerliliğini yitirmiştir.

Türkiye ve AB arasında Gümrük Birliği anlaşması üzerine bir çok çalışma bulunmaktadır. Harrison, Rutherford ve Tarr (1996) Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği'nin ekonomik etkilerini araştırmış ve Statik bir Hesaplanabilir Genel Denge (HGD) modeli kullanarak, Türkiye'nin refahının arttığı, bu artışın GSYH'nın %1.2 ila 1.9'u arasında olduğu tahmin edilmiştir. Ayrıca, bu refah artışının

sebebinin, Türkiye'nin AB dışındaki piyasalara erişimindeki iyileşmeden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Mercenier ve Yeldan 1997 yılı çalışmasında, AB ile ticarete gümrük dışı engeller kalktığı ve ticari reformlara devam edildiği takdirde, Türkiye'de refah artışı sağlanabileceği sonucuna ulaşmaktadır. Benzer sonuçlara ulaşan Bayar ve Yeldan (2000), bu sonuçlara ek olarak Gümrük Birliği'nin olumlu sonuçlarının, daha rekabetçi bir ortamın sağlanabilmesine bağlı olduğunu belirtmişlerdir. De Santis (2000) ise yine statik bir HGD modeli vasıtasıyla, Gümrük Birliği'nin Türkiye'deki gelir dağılımı üzerindeki etkilerini incelemiş, bu etkinin ihmal edilebilir olduğu sonucuna varmıştır.

Çalışmada, Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan tarım ürünleri desteklemelerine rağmen Türkiye'nin AB'ye tam üye olmaksızın mevcut durumdaki GB Anlaşmasına tarım ürünlerinin de entegre edilmesi durumunda gerçekleşecek değişimler, özellikle pamuk ve tekstil sektörü üzerine olan etkisi, Genel Denge Modeli yardımıyla analizi amaçlanmıştır.

Ele alınan simülasyonda, GB kapsamına tarım ürünlerini de içine alarak Türkiye ve AB27 arasında kısmi bir tarımsal entegrasyon gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla, Türkiye ile AB27 arasında tüm tarımsal ürünlerde ithalat ve ihracat vergilerinin karşılıklı sıfırlanmasını ve taraflar arasında ortak dış ticaret tarifesi uygulamasını içeren çalışması yapılmıştır.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

Genel denge teorisi, ekonomideki karşılıklı bağımlılık içinde birbirlerinden bağımsız oldukları varsayılan birimlerin dengede olup olmadıkları sorunuyla ilgilidir. Genel denge ekonomideki tüm piyasaların ve tüm karar birimlerinin eşanlı olarak dengede oldukları bir durumdur. Karar birimlerinin denge durumu üreticilerin karlarını, tüketicilerin faydalarını en çoğa ulaştırma çabaları varsayımı ile gerçekleşir. Dolayısıyla neoklasik maksimizasyon ilkesi doğrultusunda genel denge, bütün tüketicilerin bütçe olanakları içinde en çok doyuma ulaştıkları, bütün üreticilerin maksimum kar sağladıkları, üretim ve kaynaklarla talebin tamamen karşılandığı bir durum ve bu durumu gerçekleştiren bir fiyatlar seti olarak tanımlanmaktadır (Bulutay 1979).

GTAP modeli 1992 yılında Purdue Üniversitesi (Indiana USA) tarafından geliştirilmiştir. GTAP'in hedefi ekonomi araştırmacıları ve politika yönlendiricileri için bir önsel bilgi ve uluslararası problemleri kantitatif bir analizle makro ekonomik olarak açıklamayı sağlamaktır. Temel olarak programın iki ana yapısı vardır, bunlardan biri Standart GTAP modeli diğeri GTAP veri tabanıdır (Brockmeier 2003). Standart GTAP modeli, GTAP veri tabanında yer alan ülkelere ait veriler üzerinden çalışmaktadır. GTAP veri tabanı içinde 87 ülke ile 57 sektör bulunmaktadır. Analiz aşamasında yeni ya da güncel girdi-çıktı çizelgeleri GTAP veri tabanı içine entegre edilmesi ve model uygulayıcılarının ek bir

veri girişine ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu çalışmada GTAP veri tabanı Versiyon 6 (GTAP 2007) kullanılarak genel denge modeli analizi gerçekleştirilmiştir.

Standart GTAP modeli temel olarak doğrusal olmayan iki ayrı türdeki dengeye ait bir simülasyon sistemidir. Buradaki işleyiş her şeyden önce özdeş olan koşullara ait denge modelini yaratmak, bir özdeş gelir ve harcama ya da kazanç ve masrafları ortaya koymaktır. Bu şekilde GTAP modeli ekonomik aktörlerin yardımıyla (örneğin, tüketiciler, üreticiler) hareketli bir dengenin yazılmasını sağlarlar. Üreticinin talep fonksiyonu o kadar özelleşmiş bir yapı içindedir ki (girdi talebi), tüketiciler ve devletin harcamak için belirlemiş oldukları gelirlerini maksimize etme eğilimi gütmelerine neden olur, yani üreticiler öncelikli olarak taleplerine ulaşma eğilimindedirler. Buna karşılık üretici arzı ve faktör talebinin tanımında, üreticilerin tam rekabet koşullarında, belirtilen teknoloji içinde kazançlarını maksimize ederler. Bu arz ve talebin beraber hareketi sonucu oluşan modelde içsel olarak tanımlanan fiyat ve miktarları oluşturur, bu da üretim ve faktör piyasasını toparlayarak dengeyi garanti altına alır (Brockmeier 2003).

ARMINGTON (1969) varsayımı altında kurulan standart GTAP modelinde tüketim hem iç piyasaya, hem de dış piyasaya yönelik olabilir. Hükümet harcamaları “sabit ikame esneklikli” (Constant Elasticity of Substitution, CES) fayda fonksiyonu ile modellenmektedir. Özel hane halkı tüketimi ise “sabit esneklik farkı” (Constant Difference of Elasticity, CDE) harcama fonksiyonu ile belirlenmektedir. Üretim “katmanlı sabit esneklikli” (nested CES) üretim yapısına sahip, ölçeğe göre sabit getiri (Constant Returns to Scale, CRTS) üretim teknolojisi ile yapılmaktadır (Tsigas ve Hertel, 1997). Modelde firmaların optimal faktör kullanım kararlarının, ara mallarının fiyatlarından bağımsız olduğu varsayılmaktadır. Üreticilerin gelirlerini, özel

hane halkına, kamuya ve yurtdışına satılan tüketim malları satışları ile, aramalı olarak firmalara yapılan satışlar oluştururken, bu gelir “sıfır ekonomik kâr” varsayımı altında aramalı kullanımına ve faktör ödemelerine harcanmaktadır (Acar 2007). Sonuç olarak, GTAP modeli ekonomik ve/veya politik alanlarda değişikliğe izin veren, üstünlük derecesi statik olan bir denge modelidir.

Analiz aşamasında GTAP veri tabanında yer alan 8 ülke-bölge çalışma kapsamına alınmıştır. Bunlardan ilki Türkiye ile doğrudan ticaret ilişkisi olan Avrupa Birliği Ülkeleri (AB-27) bir bölge olarak modelin içine alınmıştır. Verilerin güncelleme aşamasında DTÖ'nün Gümrük Vergisi oranları dikkate alınmıştır. Geriye kalan 4 bölgeyi dünya pamuk ve lif üretiminde önemli yer alan ülkelerden Çin, Hindistan, ABD ve Brezilya, son bölgeyi ise sözü edilen 6 bölge dışında kalan diğer ülkeler oluşturmaktadır. Pamuk üretiminde önemli bir yere sahip olan Pakistan ve Özbekistan gibi ülkeler GTAP (Version 6) veri tabanı içinde yer almamaları nedeniyle model dışında tutulmuştur.

Bu amaçla veri tabanından 10 sektör, 8 bölge (Çizelge 1-2) ve 5 faktör seçilmiştir. Çizelge 1'de analiz aşamasında kullanılacak olan sektörler ve alt sektörlerin dağılımı verilmiştir (GTAP 2007).

Bunun dışında model beş üretim faktörünü de içine almaktadır. Bunlar; Toprak(Land), Kalifiye İnsan Gücü (Labor), Kalifiye Olmayan İnsan Gücü (UnSkLab), Sermaye (Capital) ve Doğal Kaynaklar (NatRes) şeklindedir.

GTAP veri tabanı içinden seçilen ana veriler üzerinde simülasyon öncesi güncelleştirme işlemi yapılması gerekmektedir. GTAP veri tabanı içinde yer alan verilerin büyük bir kısmı 2001 yılına aittir.

Analiz sonucunu etkilemesi nedeniyle, bazı ulusal ve uluslararası önlemlerin güncellemesi lazımdır. Güncelleme işleminde birçok yeni oran modelin içine katılarak verilen şoklar yardımıyla simülasyonlar gerçekleştirilmiş ve yeni bir denge

Çizelge 1. Analizde kullanılacak sektörlerin tanımlanması

Sektörler	Açıklaması
1.Lif Bitkileri	Pamuk ve diğer lif bitkileri
2. Tekstil	Tekstil ürünleri
3.Hububatlar	Ham çeltik, buğday, diğer hububat ürünleri, mısır ve işlenmiş pirinç
4. Yağ bitkileri	Yağlı tohumlar ve diğer yağ bitkileri
5. Şeker	Şeker pancarı ve şeker kamışı, Ham Şeker
6. Diğer tarımsal ürünler	Meyve ve sebzeler, yün ve ipek, diğer yenilebilen ürünler, tütün ve puro
7.Hayvansal ürünler	Canlı hayvanlar(sığır, koyun keçi v.b), diğer hayvansal ürünler, et (sığır, koyun keçi v.b), diğer et ürünleri
8.Süt ürünleri	Ham süt, süt ürünleri
9. Sanayi ürünleri	Deri ürünleri kereste ve işlenmiş kereste ürünleri, kâğıt, karton ve baskı ürünleri, petrol ve kömür ürünleri, kimyasal maddeler ve plastik ürünleri, metal içeriği bulunmayan mineral maddeler, demir ve çelik, metaller(demir ve çelik dışında), metal ürünler, ağır iş makineleri, elektronik eşyalar, diğer taşımacılık araçları, diğer makine ve ekipmanlar, diğer çalışma ürünleri
10.Hizmet ürünleri	Elektrik, gaz imalatı ve dağıtımı, su, inşaat, ticaret, taşımacılık ve suyuolları, hava taşımacılığı, diğer taşımacılık, ko münikasyon, banka, sigorta, diğer hizmet sektörleri, eğlence sektörü, diğer devlet hizmetleri, kiralama

Çizelge 2. GTAP modelinde kullanılacak olan ülkeler ve bölgeler

Ülkeler ve bölgeler	Açıklaması
1. Türkiye	Türkiye
2. AB-27	Almanya, Fransa, Belçika, Lüksemburg, İtalya, Hollanda, İngiltere, İrlanda, Yunanistan, İspanya, Portekiz, İsveç, Finlandiya, Danimarka, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Slovakya, Macaristan, Polonya, Malta, Güney Kıbrıs, Litvanya, Estonya, Letonya, Romanya, Bulgaristan
3. Çin	Çin ve Honkong
4. Hindistan	Hindistan
5. ABD	Amerika Birleşik Devleti
6. Brezilya	Brezilya
8. Diğer Ülkeler (ROW)	GTAP veri tabanında yer alan diğer ülkeler ve bölgeler.

durumu oluşturularak model analize hazır hale getirilmiştir. GTAP modeli içinde içsel ve dışsal değişkenler bulunmakta olup, verilen şokların tamamı dışsal değişkenlere uygulanarak yeni bir denge noktası bulunması amaçlanmıştır (Şekil 1).

Bu amaçla güncelleme işlemi 2001'den 2006'ya kadar dünyada ve AB'de gerçekleşen önemli politik değişimler dikkate alınarak yapılmıştır. Güncelleme işlemi şu aşamalarla sistematik olarak gerçekleştirilmiştir;

- Dünya Ticaret Örgütüne ait anlaşmalara dayanarak tarife dışı engellerin ortadan kaldırılması ve yeni gümrük tarifelerinin 2006 yılına getirilmesi,
- Avrupa Birliği ülkelerinin genişleme süreci kapsamında yeni katılan 12 ülkenin gümrük tarifelerinin Avrupa Birliği ile uyumunun sağlanması,
- GTAP modelinin içinde yer almayan Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki Gümrük Birliği anlaşmasının modele aktarılması,
- Avrupa Birliği ülkelerinin AGENDA-2001 kapsamında yer alan hububat, süt ve et ürünleri üzerine olan müdahale fiyatlarının 2005 yılı düzenlemelerine göre güncellemesinin yapılması (Tomsen 2006),

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

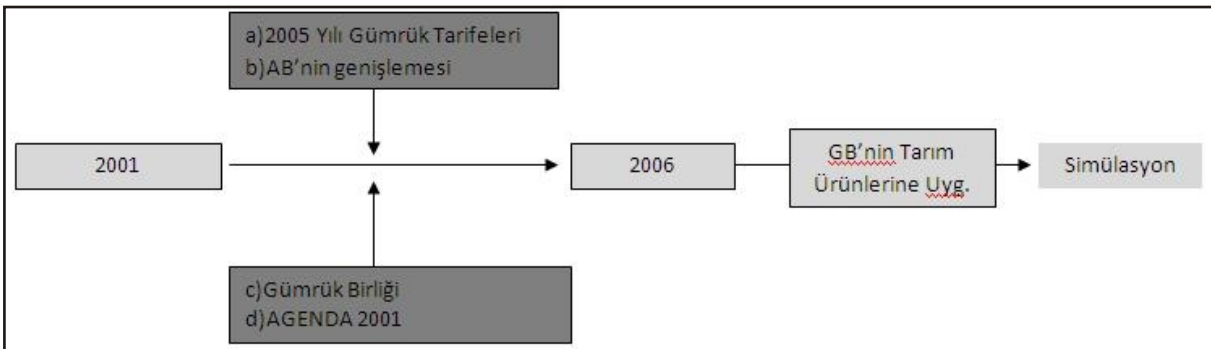
Tarımın GB'ne entegrasyonunun gerçekleşmesi durumunda, Türk tarımı açısından lif bitkileri üretimi %0.22 oranında bir artış gösterecektir (Çizelge 3).

Normal olarak lif bitkilerinin tekstil hammaddesi olması nedeniyle tekstil sektöründe de bir genişleme beklenirken, bir daralmanın oluşacağı model sonucunda açığa çıkmıştır. Daralmanın nedenini daha iyi irdeleyebilmek amacıyla Çizelge 4'deki fiyat düzeylerindeki değişim oranlarının incelenmesi gereklidir. Çizelge 4'den görüleceği gibi tekstil ürünleri fiyatındaki artış oranı (%0.77) yurt içi tekstil ürünleri talebini %0.06 azaltmakta (Çizelge 5), bu da tekstil arzını aşağıya doğru çekmektedir. Pamuk üretimindeki artışın ise pamuk fiyatlarında gerçekleşecek olan %0.86 oranındaki fiyat yükselişine bağlı olduğu (Çizelge 4) görülmektedir. Ayrıca, pamuk fiyatlarında ortaya çıkan bu artışın; pamuğun tekstil ürünleri hammaddesi olması açısından da, tekstil ürünleri fiyatını arttıracığından söz edilebilir.

Türkiye'nin tarım ürünlerini GB kapsamı içine alınması durumunda ortaya konulan simülasyonda, özellikle sanayi sektörü üretiminin %0.03 oranında daralacağı Çizelge 3.'den görülmektedir. Çizelge 4'de sanayi ürünleri fiyatının %0.74 artmasına karşılık, sanayi ürünleri talebini azaltmamakta olup, %0.24 oranında arttırmaktadır (Çizelge 5).

AB27 ülkelerindeki üretim durumu incelendiğinde, ele alınan bütün tarım ürünleri sektörleri ile tekstil ve sanayi sektöründe bir üretim artışı beklenmektedir. Bu artış oranları çok yüksek olmamakla beraber Türkiye'nin 2007 nüfus sayımına göre yaklaşık olarak 70.6 milyona yükselmiş olması (TUİK,2008) sonucu, AB piyasası için olumlu etki yaratması beklenen bir durumdur.

Ele alınan bütün ülkeler açısından, lif bitkileri

Şekil 1. GTAP Modeli senaryosu akış diyagramı

üretiminde bu senaryo için uygulanan simülasyona göre bir artış olacağı hesaplanmıştır. Tekstil üretiminde ise Türkiye, ABD, Brezilya haricinde kalan ülkeler için aynı etkiden söz etmek mümkündür.

Simülasyon sonucunda Türkiye'nin GB'ne tarım ürünlerini de entegre etmesi, sektörel ürünlerde bir fiyat değişimine neden olacaktır. Ele alınan her bir sektöre ait fiyat düzeylerindeki değişim oranları Çizelge 4'de incelendiğinde, Türkiye için bütün sektörlerde üretilen ürünlerde bir fiyat artışı oluşacağından söz etmek mümkündür. İktisadi olarak gümrük tarifelerinin hem iç piyasada tüketicileri dünya piyasalarındaki fiyat dalgalanmalarına karşı koruma amacıyla hem de çeşitli ürünlerde fiyat avantajı olan ülkelere karşı iç piyasadaki üreticileri korumak amacıyla uygulandığı bilinmektedir. Bu neticeyle tarım ürünlerinde Gümrük Vergilerinin AB-27 için sıfırlanmasıyla yurt içinde baskı altında kalan fiyat doğrudan AB pazar fiyatına adapte olmakta bu da, yurt içi fiyatlar genel seviyesini yükseltmektedir.

Çizelge 3'de görüldüğü gibi lif bitkileri üretiminin artması durumunda iktisadi olarak fiyatın

düşmesi beklenmektedir. Fakat üretim artışına karşılık Çizelge 5'de görüleceği gibi yurt içi talep oranı da artmakta olup, lif bitkileri fiyatını arttırıcı bir etki yarattığı sonucuna varılabilir. AB-27 için ise fiyatlar genel seviyesi tam ters etki yaratmakta olup, Türkiye'nin tarımsal ürünlerinin AB piyasasına girişiyle bir arz fazlasını ortaya çıkartmakta, fiyatlar genel seviyesini aşağıya çekmektedir.

Diğer ülkelerde ise sektörlerdeki fiyat değişimlerinin azalma eğilimi (genelde çok küçük oranda) gösterdiği Çizelge 4'den görülmektedir. Dünya piyasalarının; Türkiye'nin tarım ürünlerine AB gümrük tarifelerini uygulamasına olumlu bir tepki verdiği sonucuna varmak mümkündür. Sonuç olarak simülasyondan elde edilen yeni fiyat düzeyi düşük de olsa dünya fiyatlarında bir azalmaya neden olacaktır.

Sektörel ürün arzının fiyatlara bağlı olduğu gibi yurt içi talebe bağlı olduğu bilinmektedir. GB ile ürünleri olan yurt içi talepte bir değişim beklenmektedir. Bu değişimin şekli oransal olarak Çizelge 5'de verilmiştir.

Çizelgeden görüleceği gibi Türkiye'de Tekstil

Çizelge 3. Sektörel üretimdeki değişim (%)

qol	Türkiye	AB-27	Çin	Hindistan	ABD	Brezilya	Diğer ülkeler
1.Lif Bitkileri	0.2240	0.1103	0.0011	0.0015	0.0398	0.0218	0.0184
2. Tekstil	-0.3503	0.0003	0.0011	0.0019	-0.0012	-0.0010	0.0011
3.Hububatlar	2.5292	0.0056	-0.0002	-0.0003	0.0028	0.0025	0.0014
4. Yağ bitkileri	1.9165	0.0179	0.0003	0.0005	0.0099	-0.0001	0.0103
5. Şeker	0.7891	0.0511	0.0009	-0.0002	0.0068	0.0003	0.0091
6. DTÜ	1.3468	0.0206	0.0002	-0.0001	0.0012	0.0004	0.0025
7. Hayvansal ürünler	2.9466	0.0165	0.0021	-0.0001	0.0017	-0.0009	0.0058
8.Süt ürünleri	0.8500	0.0096	0.0019	-0.0002	0.0014	0.0003	0.0031
9. Sanayi ürünleri	-0.0348	0.0021	0.0002	0.0005	0.0001	0.0002	0.0010
10. Hizmet ürünleri	-0.0259	-0.0020	0.0002	-0.0001	-0.0001	-0.0003	-0.0002

*DTÜ: Diğer Tarımsal Ürünler

Çizelge 4. Fiyat düzeylerindeki değişim oranı(%)

pml	Türkiye	AB-27	Çin	Hindistan	ABD	Brezilya	Diğer ülkeler
1.Lif Bitkileri	0.8548	-0.0110	-0.0050	-0.0027	-0.0030	-0.0052	-0.0037
2. Tekstil	0.7708	-0.0040	-0.0050	-0.0028	-0.0020	-0.0036	-0.0027
3.Hububatlar	1.1759	-0.0160	-0.0050	-0.0026	-0.0030	-0.0053	-0.0044
4. Yağ bitkileri	0.9760	-0.0290	-0.0060	-0.0027	-0.0050	-0.0056	-0.0080
5. Şeker	0.9373	-0.0460	-0.0060	-0.0028	-0.0100	-0.0055	-0.0133
6. DTÜ	1.1769	-0.0340	-0.0050	-0.0028	-0.0040	-0.0062	-0.0070
7. Hayvansal ürünler	1.0258	-0.0300	-0.0070	-0.0028	-0.0050	-0.0054	-0.0096
8.Süt ürünleri	0.9669	-0.0230	-0.0070	-0.0028	-0.0050	-0.0057	-0.0073
9. Sanayi ürünleri	0.7419	-0.0100	-0.0050	-0.0028	-0.0030	-0.0048	-0.0032
10. Hizmet ürünleri	0.9532	-0.0110	-0.0050	-0.0025	-0.0030	-0.0050	-0.0034

Çizelge 5. Yurt içi talebin rolü

Qds	Türkiye	AB-27	Çin	Hindistan	ABD	Brezilya	Diğer ülkeler
1.Lif Bitkileri	0.2729	0.0081	0.0011	0.0015	0.0013	0.0011	0.0017
2. Tekstil	-0.0629	-0.0059	0.0005	0.0004	-0.0013	-0.0013	-0.0001
3.Hububatlar	1.1112	0.0033	-0.0002	-0.0003	-0.0001	0.0000	0.0006
4. Yağ bitkileri	0.7018	0.0150	0.0002	-0.0001	0.0040	0.0002	0.0054
5. Şeker	0.3605	0.0363	0.0009	-0.0001	0.0068	0.0004	0.0092
6. DTÜ	0.0279	0.0189	0.0000	0.0000	0.0010	0.0008	0.0027
7. Hayvansal ürünler	0.3486	0.0147	0.0021	0.0000	0.0014	-0.0004	0.0055
8.Süt ürünleri	0.2012	0.0079	0.0019	-0.0001	0.0014	0.0003	0.0032
9. Sanayi ürünleri	0.2386	-0.0020	-0.0001	0.0002	-0.0001	-0.0002	0.0001
10. Hizmet ürünleri	0.0916	-0.0031	-0.0002	-0.0002	-0.0001	-0.0003	-0.0005

ürünleri haricinde (%-0.06) bütün ürünlerde yurt içi talep oranının arttığı görülmektedir. Bunun başlıca nedeni olarak (Çizelge 7) yurt içi GSMH'nin birleşme sonucunda artacağı şeklinde yorumlanabilir. Kişi başına düşen gelirin artışı ile üretim artışına bağlı olarak ihracat artışındaki olumlu gelişmeler ekonomiye yansıtacağı ve bunun sonucunda tüketici gelirini arttıracığından söz etmek mümkündür. Tekstil firmalarının lif bitkilerine yönelik talebindeki değişim için GTAP modeli yardımıyla özel olarak sorgulama yapılmıştır. Çizelgede yer almayan bu özel sorgulamaya göre %0.30 oranında bir talep artışı hesaplanmıştır. Türkiye'deki kaliteli lif bitkisine olan talebin artışı, doğal olarak tekstil fiyatlarını yükseltmekte (Çizelge 4), yükselen tekstil fiyatlarına karşılık tekstil talebinde ise azalma görülmesi beklenmektedir. Ayrıca Türkiye'de lif bitkileri fiyatının artması sonucu küçük ve orta büyüklükteki kimi şirketlerin hammaddenin masraflarının artması neticesinde piyasada tutunamayarak pazardan çekilme olasılığını arttırmakta, bu da tekstil üretimini azalmasına neden olabilecek sonuçları ortaya koymaktadır.

AB-27 ülkelerinde ise tekstil (%-0.006), sanayi (%-0.002) ve hizmet sektörü (%0.003) talebinde bir daralma beklenmektedir. Çin'de ise hububat talebinin yanında, AB-27 ülkeleri gibi sanayi ve hizmet sektörlerinde bir daralma oluşturacağı beklenmektedir. Genel olarak bu simülasyon sonucunda nüfus açısından oldukça büyük olan Hindistan ve Çin haricinde kalan ülkelerin tekstil ürünleri talebinde bir daralma gerçekleşmesi beklenmektedir.

Açık ekonomilerde dış ticaretin ülke ekonomisindeki rolü çok önemli olup, ülkelerin dış ticaret, dünya ticaretindeki gücü ekonomilerine olan etkisi açısından gözden kaçırılmaması gereken bir husustur. Ülkelerin sektörel olarak GB'ne tam uyum sonucu dış ticaret dengesi açısından oluşabilecek değişim 2001 (GTAP veri tabanı içinde yer alan sosyal hesaplamalar matrisi 2001 yılı fiyatları üzerinden hazırlanmıştır.) yılı fiyatları üzerinden Çizelge 6 da incelenmiştir.

Türkiye'nin lif bitkileri dış ticaretinde (-6.73 milyon Dolar) bir azalma, buna bağlı olarak da tekstil sektöründe (-12.65 milyon dolar) bir gerileme beklenmektedir. Türkiye'nin AB ile dış ticaretinde entegrasyonun gerçekleşmesiyle, özellikle DTÜ'lerde oldukça yüksek bir ihracat ve yurt içi gelir artışı (186.77 milyon dolar) görülmektedir (runGTAP programı üzerinden özel sorgulamayla elde edilmiştir). Bunu da 61.32 milyon dolar ile hububat ihracatında gerçekleşen artış takip etmektedir. Türkiye'nin özellikle sanayi ürünleri dış ticaretinde bir gerileme (-246.24 milyon dolar) gerçekleşmesi beklenmektedir. Entegrasyon sonucu sanayi ürünleri ithalatının, ihracatından daha fazla olacağı ve Katma Değer Vergisi yüksek olan sanayi ürünlerinin yurt içindeki talebinin artmasının bunu tetikleyeceği düşünülmektedir. Genel olarak Türkiye'nin dış ticaretinde entegrasyon sonrası 25.78 milyon dolarlık bir artış beklenmektedir. Sonuç olarak Türk tarım sektöründe özellikle DTÜ'ne olan yurt dışı talebinin oldukça artacağını söylemek mümkündür.

AB27 ülkelerinin dış ticaretindeki değişim miktarı, Türkiye'de gerçekleşenin tam tersi olup,

Çizelge 6. Sektörel ürün dış ticaretindeki değişim miktarı (Milyon Dolar)

DTBALi	Türkiye	AB-27	Çin	Hindistan
1.Lif Bitkileri	-6.7298	1.5164	0.0102	0.0078
2. Tekstil	-12.6518	9.6652	0.5126	0.2795
3.Hububatlar	61.3252	-45.0168	-0.1837	-0.1499
4. Yağ bitkileri	18.5028	-18.0983	0.1761	0.0423
5. Şeker	20.2517	-15.4060	-0.2773	-0.0424
6. DTÜ	186.7693	-155.386	-0.4298	-1.2090
7.Hayvansal ürünler	41.9791	-17.8165	-5.6194	-0.0497
8.Süt ürünleri	16.510	-8.1817	-0.3309	-0.0446
9. Sanayi ürünleri	-246.2352	174.2807	0.3997	0.8856
10.Hizmet ürünleri	-53.9384	72.6185	1.6609	0.2556
Toplam	25.7829	-1.8240	-4.0816	-0.0248
DTBALi	ABD	Brezilya	Diğer ülkeler	Genel Toplam
1.Lif Bitkileri	2.5343	0.1314	2.1788	-0.3509
2. Tekstil	0.7954	0.0347	2.6643	1.2999
3.Hububatlar	-8.2020	-0.2036	-12.4632	-4.8940
4. Yağ bitkileri	-0.4037	-0.2792	-1.9908	-2.0508
5. Şeker	-1.6327	-0.1376	-5.2937	-2.5380
6. DTÜ	-2.8948	-0.9665	-48.4378	-22.5541
7.Hayvansal ürünler	-0.5446	-0.3364	-24.8235	-7.2110
8.Süt ürünleri	-1.8480	-0.0463	-6.8050	-0.7465
9. Sanayi ürünleri	22.1522	1.4220	35.4788	-11.6162
10.Hizmet ürünleri	4.1054	0.6101	25.3491	50.6612
Toplam	14.0615	0.2286	-34.143	-0.0004

toplam dış ticaretinde 1.82 milyon dolarlık bir azalma beklenmektedir. Bunun nedeni olarak, AB-27'ye katılan son on iki ülkenin tarımsal potansiyelinin Türkiye'ye göre oldukça düşük oluşu öne sürülebilir.

İlk dalga olarak kabul edilen 10 ülke için yapılan bir çalışmaya göre de, ele alınan temel senaryoda tarıma verilen üretim sübvansiyonlarının AB15 ve Türkiye'ye göre oldukça düşük olduğu hatta tarımsal ürünlerin bir kısmının vergilendirildiği sonucuna varılmıştır (Acar, 2007). Bu sonuçla AB'ye yeni katılan ülkelerle birlikte AB-27 ülkelerinin genel dış ticaretlerinde bir ticaret sapması olmaktadır.

Özellikle Türkiye'nin tarım ürünleri içinde DTÜ'lerde gerçekleştireceği ticaret artışı, diğer ülkeler açısından bir ticaret saptırıcı rol oynayacaktır. AB-27'ye, DTÜ ihracatı bulunan ülkelerin, AB'nin Türkiye'ye ile tam entegrasyonu sonucu, Türkiye'ye karşı rekabet güçlerini yitirecekleri sonucuna da varılabilir.

Ele alınan bölgelere uygulanan şoklar neticesinde makro ekonomik göstergelerde gerçekleşen değişimler Çizelge 7'da verilmiştir. Bu göstergeler sırasıyla Refah seviyesindeki kazançlar(kayıplar) bölgesel EV ("Eşdeğer Fark" Equivalent Variation) cinsinden, Genel fiyat artışı düzeyi "TOT", Gayri Safi Milli Hâsıla'daki Değişim "VGDP" ve ele alınan ülke guruplarının bütçesindeki değişim "Y" şeklinde sunulmuştur.

Türkiye'nin AB'ye GB'ne tam entegrasyonunun gerçekleşmesi durumunda 490 milyon dolarlık bir refah artışı sağlayacağı tahmin edilmiştir. Buna karşılık AB ülkeleri toplamında 323.55 milyon dolarlık bir kayıp oluşacağı hesaplanmıştır. GB'ne tam entegrasyonu neticesinde, tüketici ve üreticiyi korumak için amaçlanan ithalat vergilerinin kalkması, ülke içi bütçe kaynakların daha etkin kullanılmasına neden olmuştur. Bu da Türkiye'nin refah düzeyini artırmaktadır. Bu sonuç 1997 ve 2007 yılında yapılan (Mercenier ve Yeldan 1997) (Acar 2007) araştırmalarla benzerlik göstermektedir. AB-27 kısmi refah kaybının (-323.55 milyon dolar) nedeni olarak yeni tam üye kabul edilen 12 ülkenin çoğu ürünlerde Türkiye'ye karşı rekabet gücü bulunmaması şeklinde yorumlanabilir. Acar'ın 2007 yılında yapmış olduğu çalışmada AB-15'ler refah düzeyi artarken, yeni katılan 12 üye ülkenin refah düzeyinin entegrasyon sonrası düşeceğini ortaya konmuştur.

Türkiye'nin tam entegrasyonu genel olarak tüm ülkelerde bir refah düşüşüne neden olmaktadır.

Çizelgeden de görüleceği üzere sadece Hindistan'da düşük bir miktar artış yaşanacağı (0.44 milyon dolar) beklenmektedir. Bu durum Hindistan'ın genel nüfus yoğunluğu "2.460 milyar" (BM, 2008) düşünüldüğünde oldukça düşük bir orandır. Özellikle ABD'de beklenen 18.8168 milyon dolarlık kaybın başlıca nedeni Türkiye'nin AB27 piyasasına girişiyle bir ticaret sapması şeklinde açıklanabilir. Çin'in refah kaybı 0.31 milyon dolarırken, Brezilya'nın kaybının 1.56 milyon dolar olması beklenmektedir. Diğer ülkeler gurubunda gerçekleşen gelir kaybı 15.31 milyon dolar olarak beklenmektedir.

Türkiye'nin refah düzeyinin gerçekleşecek artışla, yurt içi tüketiminde bir artışın oluşacağı Çizelge 5'de görülmektedir. Bu durum, genel fiyat seviyesini de %0.85 oranında yükseltmesini beraberinde getirmiştir (Çizelge 4). AB-27'de ise beklenen refah kaybına karşılık düşük bir oranda (%0.11) fiyat artışı beklenmektedir. AB-27'nin refah düzeyi düşüşüne rağmen bu denli düşük oranda bir fiyat artışı oluşumunun nedeni olarak; AB-15'lerin nüfus oranının, toplam birlik nüfus oranının %79'unu kapsaması ve bu nüfusun refah artışıyla birlikte talepte oluşan yükselme şeklinde yorumlanabilir.

Genel olarak diğer ülkelerin tamamında çok düşüğe olsa genel fiyat seviyesinde azalma gerçekleşecektir.

Gayri Safi Milli Hâsıla'ların değişimi incelendiğinde Türkiye'nin refah düzeyinde gerçekleşen artışa bağlı olarak %1.08'lik bir yükseliş beklenmektedir. Geriye kalan bölgelerde ise çok düşük bir oranda GSMH 'larında düşüş beklenmektedir.

Türkiye'nin GB'ne tam entegrasyonu sonucu ithalat vergi gelirlerinin azalmasına rağmen, kaynakların daha etkin kullanılması sonucu bütçede %1.13 oranında bir büyüme beklenmektedir. AB-27'de özellikle yeni katılan ülkelerdeki ithalat vergisi gelirlerindeki azalmadan dolayı çok düşük bir oranda (%0.02) gerileme görülecektir. Bu azalma oranı AB bütçesini bozacak bir düzeyde değildir.

GB'ne tam entegrasyonun gerçekleşmesi sonucu, Türkiye'nin, AB-27'ye doğru bir ticaret sapması gerçekleştirmesinin, diğer ülkelerin GSMH 'lerinde oldukça düşük bir oranda gerilemeye neden olacağı çizelgeden de görülmektedir.

Makro ekonomik gelişmenin kaynaklarını daha iyi irdeleyebilmek amacıyla, Çizelge 8'de bölgesel refah etkilerinin (EV) kaynaklarına göre dağılımı

Çizelge 7. Simülasyon sonucunda ele alınan bölgelerde makro ekonomik göstergelerindeki değişim

	EV(Milyon Dolar)	TOT(%)	VGDP(%)	Y(%)
Türkiye	490.5702	0.8489	1.0722	1.1262
AB-27	-323.5500	-0.0106	-0.0162	-0.0171
Çin	-0.3105	-0.0023	-0.0056	-0.0056
Hindistan	0.4454	-0.0004	-0.0029	-0.0029
ABD	-18.8168	-0.0019	-0.0035	-0.0035
Brezilya	-1.5555	-0.0023	-0.0054	-0.0054
Diğer ülkeler	-15.3154	-0.0027	-0.0045	-0.0047

verilmiştir.

Refah kazanç ve kayıplarının kaynakları daha detaylı incelendiğinde, Türkiye'nin Dış Ticaret Hadlerinde (DTH) gerçekleşen 468.62 milyon dolarlık kazancın yüksek bir düzeyde etkili olduğu görülmüştür. Kaynakların sektörler arasında yer değiştirmesinden doğan Dağılımsal Etkinlik (Dağ. Etk.) 43.17 milyon dolarda refah düzeyine katkı sağlamaktadır. Sektörler arasında kimi hesaplanamayan kaynak kayıpları ve/veya kazançları (diğer) ise 21.21 milyon dolar olarak beklenmektedir.

AB-27 de ise DTH 'nde oluşan -349.71 milyon dolarlık kayıp refah düzeyinin azalmasında etkin bir rol oynamaktadır. Hindistan'ın refah düzeyinde artışların başlıca nedeni olarak dağılımsal etkinlik (0.36) ve diğer etkilerde (0.35) pozitif yönlü gerçekleşen artışların toplamının, dış ticaret dengesinde (-0.27) meydana gelen azalıştan daha yüksek olmasıdır. Hindistan'da dağılımsal etkinlikte gerçekleşen olumlu değişim faktör kullanımını etkinleştirmekte ve genel fiyat düzeyini aşağıya çekmektedir. Diğer ülke gruplarında ise DTH, diğer ve dağılımsal etkinlik oranının toplamından daha büyük olması sonucunda bir refah kaybına neden olacaktır. Sonuç olarak simülasyonla gerçekleştirilen şoklar, dünya refahının 130.91 milyon dolarlık artışla özellikle Türkiye lehine gerçekleşeceğini göstermektedir.

4.SONUÇ

Tarımın GB'ne entegrasyonunun gerçekleşmesi durumunda, Türk tarımı açısından lif bitkileri üretimi %0.22 oranında bir artış gösterecektir. Normal olarak lif bitkilerinin tekstil hammaddesi olması nedeniyle tekstil sektöründe de bir genişleme beklenirken, bir daralmanın oluşacağı model sonucunda açığa çıkmıştır. Daralmanın nedenini daha iyi irdeleyebilmek amacıyla fiyat düzeylerindeki değişim oranlarının incelenmiş ve tekstil ürünleri fiyatındaki artış oranı (%0.77) yurt içi tekstil ürünleri talebini %0.06 azaltmakta bu da tekstil arzını aşağıya doğru çekmektedir. Pamuk üretimindeki artışın ise pamuk fiyatlarında gerçekleşecek olan %0.85 oranındaki fiyat yükselişine bağlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, pamuk fiyatlarında ortaya çıkan bu artışın; pamuğun tekstil ürünleri hammaddesi olması açısından da,

tekstil ürünleri fiyatını artıracığından söz edilebilir.

Türkiye'nin lif bitkilerinde dış ticaretinde (-6.73 milyon Dolar) bir azalma beklenmekte, buna bağlı olarak da tekstil sektöründe (-12.65 milyon dolar) bir gerileme beklenmektedir.

Türkiye'nin AB'ye GB'ne tam entegrasyonunun gerçekleşmesi durumunda 490 milyon dolarlık bir refah artışı sağlayacağı tahmin edilmiştir. Buna karşılık AB ülkeleri toplamında 323.55 milyon dolarlık bir kayıp oluşacağı hesaplanmıştır. GB'ne tam entegrasyonu neticesinde, tüketici ve üreticiyi korumak için amaçlanan ithalat vergilerinin kalkması, ülke içi bütçe kaynaklarının daha etkin kullanılmasına neden olmuştur. Bu da Türkiye'nin refah düzeyini artırmaktadır.

Gayri Safi Milli Hasıla'ların değişimi incelendiğinde Türkiye'nin refah düzeyinde gerçekleşen artışa bağlı olarak %1.08'lik bir yükseliş beklenmektedir. Geriye kalan bölgelerde ise çok düşük bir oranda GSMH'lerinde düşüş beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- ABGS,2009.<http://www.abgs.gov.tr> [Erişim:04.11.200].
- Acar, M. 2006. Türkiye-AB Tarımsal Bütünleşmenin Muhtemel Etkileri: Bir Genel Denge Analizi. Güncel Ekonomik Soru(n)lar Kongresi, 26-28 Ekim 2007Aydın-Kuşadası s: 46-58.
- Anonymous,2008.<http://www.Anonymous.org> [Erişim: 22.02.2008].
- Armington, P.S. 1969. "A Theory of Demand for Products Distinguished by Place of Production,"*International Monetary Fund Staff Papers* 16 (1969): 159-176.
- Bayar A.H., ve E. Yeldan (2000). Agricultural Trade, Accumulation and Growth in the South Mediterranean NICs and Turkey and their Interface with the European Union, Femise Research Programme, February 2000.
- BM, 2008. Birleşmiş Milletler: <http://unstats.un.org/unsd/default.htm> Erişim Tarihi: 04.02.2008
- Brockmeier, M., 2003. Ökonomische Auswirkungen der EU-Osterweiterung auf den Agrar-und Ernærungssektor. Agrarökonomische Studien, Wissenschaftsverlag Vauk Kiel Kg, ISBN 3-8175-0378-4
- Bulutay, T., 1979. Genel Denge Kuramı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 434, Ankara.
- De Santis, R., (2000). The Impact of a Customs Union with the EU on Turkey's Welfare, Employment and Income

Çizelge 8. Bölgesel refah etkisinin kaynakları(EV, Milyon Dolar)

	Dağ.Etk	DTH*	Diğer	Total
Türkiye	43.1680	468.6170	-21.2148	490.5702
AB-27	19.3350	-349.7100	6.8254	-323.5500
Çin	7.3110	-14.4350	6.8135	-0.3105
Hindistan	0.3640	-0.2730	0.3544	0.4454
ABD	5.4760	-17.3830	-6.9098	-18.8168
Brezilya	0.1080	-1.7080	0.0445	-1.5555
Diğer ülkeler	57.2780	-87.0290	14.4356	-15.3154
Toplam	133.0390	-1.920	-0.2140	130.9050

*DTH: Dış Ticaret Hadleri

- Distribution: An AGE Model with Alternative Labor Market Structures, Journal of Economic integration, June, 15(2).
- DTM, 2009. <http://www.dtm.gov.tr> [Erişim: 09.11.2009].
- GTAP, 2007. <https://www.gtap.agecon.purdue.edu/databases/v6/default.asp> [Erişim: 30.06.2007].
- Harrison, G., Rutherford, T. ve Tarr, D., (1996). The Economic Implications for Turkey of a Customs Union with the European Union, Policy Research Working Paper, The World Bank, 1599.
- Hertel, T.W. ve M.E. Tsigas, (1997). "Structure of GTAP," Chapter 2 in T.W. Hertel (eds.), Global Trade Analysis: Modeling and Applications, New York: Cambridge University Press.
- Mercenier, J., Yeldan, E. (1997). Is a Customs Union with Europe Enough?, European Economic Review, Vol. 41.
- Thomsen, K., 2006. Die Zuckerpolitik der Europaeischen Union: Wohlfahrtanalyse und Reformvorschlaege, Ludwig- Maximilians Universitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Münih, Doktora Tezi, Yayınlanma Tarihi: 8. Şubat 2006 Sierke Verlag, Göttingen
- Özer, O.O, 2009. Pamuk Üretimi, Satış Fiyatı Stratejileri ve Piyasanın Gelecekteki Durumu: Aydın İli Örneği, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış), Ankara.
- TUİK, 2008. <http://www.tuik.gov.tr> [Erişim 20.02.2008]
- WTO, 2009. http://www.wto.org/tratop_e/agric_e/agchairtxt, [Erişim: 09.11.2009].

Sorumlu Yazar:

Osman Orkan ÖZER

osman.ozer@adu.edu.tr

Geliş Tarihi: 16.11.2009

Kabul Tarihi: 14.12.2009